

PHÁT TRIỂN ĐỘI NGŨ NHÀ GIÁO VÀ CÁN BỘ QUẢN LÝ ĐÁP ỨNG YÊU CẦU ĐỔI MỚI GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO - NHẬN THỨC VÀ HÀNH ĐỘNG

NGUYỄN XUÂN TẾ (*)

TÓM TẮT

Nghị quyết 29-NQ/TW Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã xác định một trong các nhiệm vụ, giải pháp then chốt để đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục của đất nước là: "Nâng cao nhận thức về vai trò quyết định chất lượng giáo dục và đào tạo của đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục". Cần quán triệt sâu sắc vai trò của đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục; đồng thời phải đổi mới mục tiêu, chương trình, phương thức bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục khoa học, phù hợp, đảm bảo hiệu quả thiết thực, góp phần thực hiện thắng lợi công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục nước nhà, đưa Việt Nam hội nhập sâu rộng với khu vực và thế giới.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng xác định "Đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục Việt Nam theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa, dân chủ hóa và hội nhập quốc tế, trong đó, đổi mới cơ chế quản lý giáo dục, phát triển đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý là khâu then chốt" (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2011, tr. 130-131).

Thực hiện Nghị quyết Đại hội XI, những năm qua, chúng ta đã xây dựng được hệ

thống giáo dục và đào tạo tương đối hoàn chỉnh từ mầm non đến đại học, đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục phát triển cả về số lượng và chất lượng, công tác quản lý giáo dục và đào tạo có bước chuyển biến nhất định. Tuy nhiên, so với yêu cầu đổi mới vẫn chưa đáp ứng được, "chất lượng, hiệu quả giáo dục và đào tạo còn thấp", "quản lý giáo dục và đào tạo còn nhiều yếu kém. Đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục bất cập về chất lượng, số lượng và cơ cấu; một bộ phận chưa theo kịp yêu cầu đổi mới và phát triển giáo dục, thiếu tâm huyết, thậm chí vi phạm đạo đức nghề nghiệp" (Ban Tuyên giáo Trung ương, 2013, tr. 25).

Ngày 04/11/2013, Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI đã ban hành Nghị quyết 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, xác định một trong các nhiệm vụ, giải pháp then chốt đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục của đất nước, đó là: "Nâng cao nhận thức về vai trò quyết định chất lượng giáo dục và đào tạo của đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục". Vấn đề đặt ra là phải nhận thức và hành động như thế nào để Nghị quyết trở thành hiện thực?

1. VỀ NHẬN THỨC

1.1. Đổi mới quản lý giáo dục

Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, như Nghị quyết Trung ương 8 đã

(*) Phó Giáo sư, Tiến sĩ. Hiệu trưởng Trường Cán bộ quản lý giáo dục Thành phố Hồ Chí Minh, Tổng Biên tập Tạp chí Khoa học quản lý giáo dục.

xác định, là đổi mới những vấn đề lớn, cốt lõi, cấp thiết ở tất cả các bậc học, ngành học, từ quan điểm, tư tưởng chỉ đạo đến mục tiêu, nội dung, phương pháp, cơ chế, chính sách,... mà trước hết là đổi mới trong công tác quản lý, xem việc đổi mới cơ chế quản lý giáo dục, phát triển đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý là khâu then chốt.

Đổi mới nhằm để hoàn thiện và phát triển cái đã có. Đổi mới giáo dục là để hoàn thiện nền giáo dục theo hướng tích cực, chất lượng, hiệu quả hơn, tiên tiến hơn. Theo cách tiếp cận này, đổi mới quản lý giáo dục là hoàn thiện việc áp dụng phương thức, phương pháp quản lý để giáo dục đạt hiệu quả cao hơn.

Đất nước đang phát triển trong xu thế hội nhập, toàn cầu hoá thì giáo dục nhất thiết phải đổi mới để đáp ứng nhu cầu phát triển và tất nhiên quản lý giáo dục cũng phải đổi mới sao cho phù hợp với quá trình ấy. Mặt khác, Nghị quyết Trung ương 8 đã nhận định chính công tác quản lý còn nhiều yếu kém là nguyên nhân của nhiều yếu kém khác trong giáo dục thời gian qua. Do đó, đổi mới quản lý giáo dục phải là khâu then chốt của đổi mới giáo dục.

1.2. Phát triển đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục

1.2.1. Vai trò của cán bộ quản lý giáo dục

Đổi mới giáo dục đòi hỏi phải thay đổi nhận thức về vai trò của cán bộ quản lý giáo dục. Một trong các mục tiêu của đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo là “Giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân; yêu gia đình, yêu Tổ quốc, yêu đồng bào, sống tốt và làm việc hiệu quả” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2013, tr. 122). Mục tiêu của đổi mới giáo dục chi phối các yếu tố của quá trình đổi mới giáo dục. Do đó, vai trò của cán bộ quản lý giáo dục cũng thay đổi một cách căn bản: chuyển

từ phương thức lấy chủ thể quản lý làm trung tâm sang phương thức lấy khách thể quản lý làm trung tâm, hay nói cách khác, phương pháp quản lý giáo dục chuyển từ định hướng ổn định, trật tự và mệnh lệnh sang phát triển và thuyết phục.

1.2.2. Vai trò của đội ngũ nhà giáo

Nhà giáo là nhân tố trung tâm của quá trình phát triển giáo dục. Đội ngũ nhà giáo là lực lượng nòng cốt biến các mục tiêu giáo dục thành hiện thực, giữ vai trò quyết định về chất lượng, hiệu quả của giáo dục. Đổi mới giáo dục cũng dẫn đến việc thay đổi vị trí, vai trò, chức năng, nhiệm vụ của người giáo viên, kéo theo sự đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục. Từ chỗ dạy học theo phương pháp chủ yếu người dạy truyền thụ tri thức một cách hàn lâm kinh viện, thiếu thực tiễn, giảng giải chủ quan, một chiều sang phương pháp dạy học lấy học sinh làm trung tâm, phát huy tính chủ động, tích cực, sáng tạo của người học. Truyền thụ kiến thức cho học sinh một cách chính xác, khoa học vẫn là nhiệm vụ quan trọng của người giáo viên; tuy nhiên, trước yêu cầu của đổi mới căn bản toàn diện, nhiệm vụ này không còn là nhiệm vụ duy nhất. Mục tiêu hình thành con người biết “sống tốt và làm việc hiệu quả” đòi hỏi người giáo viên phải trở thành người hướng dẫn, người tổ chức quá trình hình thành nhân cách toàn diện của học sinh.

2. VỀ HÀNH ĐỘNG

2.1. Giải pháp nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục

2.1.1. Đổi mới mục tiêu bồi dưỡng cán bộ quản lý giáo dục

Sự thay đổi vai trò nguồn cán bộ quản lý giáo dục trước yêu cầu đổi mới giáo dục đòi hỏi phải đổi mới mục tiêu bồi dưỡng đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục. Cán bộ quản lý giáo dục phải được trang bị hệ thống về kiến thức, kỹ năng quản lý chủ yếu thông qua quá trình bồi dưỡng. Những tiêu chí về

chuẩn kiến thức, năng lực của người cán bộ quản lý giáo dục theo yêu cầu đổi mới được xác định là: có kiến thức sâu rộng; nắm vững chủ trương, đường lối giáo dục; hiểu biết về tình hình kinh tế, chính trị, xã hội của đất nước, địa phương; nắm bắt kịp thời chính sách và các quy định của ngành; hình thành năng lực về quản lý con người, quản lý chuyên môn; xây dựng được tầm nhìn, sứ mạng, các giá trị của tổ chức, đơn vị; có kỹ năng quản lý bằng các công cụ kế hoạch hoá, quản lý bằng pháp luật, quản lý bằng thanh tra, kiểm tra.

2.1.2. Đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức bồi dưỡng cán bộ quản lý giáo dục

Nội dung chương trình bồi dưỡng cán bộ quản lý giáo dục phải được xây dựng theo hướng đổi mới mục tiêu đào tạo nêu trên, giảm lý thuyết hàn lâm kinh viện, tăng tính thực tiễn, thực hành. Đảm bảo trang bị được những vấn đề lý luận chung về quản lý giáo dục, đồng thời cập nhật được những kỹ năng quản lý trên các lĩnh vực hoạt động cụ thể. Tập trung giải quyết những vấn đề cấp thiết trong quản lý nhằm tạo động lực phát triển giáo dục theo hướng chất lượng, hiệu quả đáp ứng yêu cầu đổi mới.

Về phương pháp và hình thức bồi dưỡng đảm bảo các định hướng: phù hợp với đối tượng, tính liên thông của chương trình, tăng cường thảo luận, thực hành, nghiên cứu khoa học, nghiên cứu thực tế, hội thảo khoa học. Đổi mới phương pháp bồi dưỡng theo hướng tiếp cận các phương pháp hiện đại, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học, lấy tự học, tự nghiên cứu là chính.

2.2. Giải pháp nâng cao chất lượng đội ngũ nhà giáo

2.2.1. Đổi mới mục tiêu bồi dưỡng nhà giáo

Bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo là vấn đề cơ bản trong phát triển giáo dục nhằm nâng

cao, hoàn thiện trình độ chính trị, chuyên môn, nghiệp vụ. Cần đổi mới mục tiêu bồi dưỡng theo hướng phát triển ở giáo viên năng lực tự bồi dưỡng để họ có tiềm lực không ngừng tự hoàn thiện, nâng cao trình độ, đáp ứng yêu cầu đổi mới. Người giáo viên tham gia bồi dưỡng có hiểu biết đầy đủ những yêu cầu về mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục, có kỹ năng dạy học đảm bảo nguyên tắc phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học. Việc bồi dưỡng giáo viên được thực hiện theo quan điểm giáo dục liên tục, giáo dục suốt đời, dưới nhiều hình thức.

2.2.2. Đổi mới nội dung bồi dưỡng nhà giáo

Đổi mới nội dung bồi dưỡng trên cơ sở đổi mới xây dựng chương trình bồi dưỡng. Kinh nghiệm thế giới cho thấy cần có các loại chương trình bồi dưỡng khác nhau: chương trình đổi mới, bổ sung và cập nhật kịp thời tri thức khoa học đáp ứng sự phát triển của khoa học công nghệ hoặc những thay đổi sâu sắc về kinh tế, chính trị, xã hội; chương trình bồi dưỡng về chuyên môn nghiệp vụ bao gồm nội dung chương trình, phương pháp giảng dạy mới, đánh giá xếp loại học sinh, trình độ nhận thức, ý thức nghề nghiệp; chương trình bồi dưỡng kiến thức bổ trợ và phục vụ các môn tự chọn như tin học, ngoại ngữ, phương pháp nghiên cứu khoa học.

Nội dung bồi dưỡng phải coi trọng nhu cầu cần bồi dưỡng từ phía giáo viên với độ mềm dẻo nhất định bên cạnh phần cứng quy định chung ở tất cả các loại hình bồi dưỡng. Cần lưu ý những kiến thức mới, kỹ năng đặc thù từ yêu cầu, tiêu chí của chuẩn nghề nghiệp đặt ra; cá biệt hóa đặc điểm tâm lý, tính cách. Cần phải có chương trình bồi dưỡng theo chủ đề để giáo viên tự chọn.

2.2.3. Đổi mới phương pháp và hình thức bồi dưỡng nhà giáo

Trước hết phải chú ý xây dựng nhóm đối tượng giáo viên cùng có chung đặc điểm trong

toàn bộ đội ngũ giáo viên. Phân tích những yêu cầu và nội dung cần bồi dưỡng từng nhóm cho phù hợp, góp phần nâng cao chất lượng bồi dưỡng cho từng loại đối tượng.

Đa dạng hóa hình thức bồi dưỡng, trên cơ sở lấy tự học của giáo viên là chính, kết hợp với nghiên cứu và thực nghiệm khoa học, cùng học tập với đồng nghiệp và sự hướng dẫn của chuyên gia.

Định hướng chung về phương pháp bồi dưỡng có hiệu quả nhất là bồi dưỡng tại chỗ và giáo viên tự bồi dưỡng dưới sự giúp đỡ của tổ nhóm chuyên môn, đồng nghiệp, và giảng viên ở trường sư phạm. Phương pháp bồi dưỡng tập trung vẫn cần thiết, nhưng phải phát huy tiềm lực, chủ động nắm vững và vận dụng được tại chỗ “phương pháp học viên cùng tham gia”. Bồi dưỡng tại chỗ có thể thực hiện bằng các hình thức: giáo viên tự học là chính, kết hợp với các đợt tập huấn, hướng dẫn ngắn ngày của các chuyên gia; giáo viên hoàn thành kế hoạch bồi dưỡng thông qua các chương trình trên phương tiện thông tin truyền thông và giáo dục từ xa.

KẾT LUẬN

Để thực hiện có kết quả các nhiệm vụ, giải pháp trên, một trong những khâu đột phá như phát biểu của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo Phạm Vũ Luận tại Hội nghị quán triệt Nghị quyết Trung ương 8 và Tổng kết năm học 2012 - 2013 khối giáo dục đại học là “trong giai đoạn tới đây, các trường sư phạm sẽ phải có sự thay đổi căn bản”. Phải đẩy mạnh việc thực hiện Chương trình phát triển ngành sư phạm và các trường sư phạm từ năm 2011 đến năm 2020 đã được Bộ trưởng phê duyệt theo Quyết định số 6290/QĐ-BGDĐT ngày 13 tháng 12 năm 2011.

Nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục luôn là nhân tố trung tâm của quá trình đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Nếu như phát triển đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý là giải pháp then chốt thì xây dựng, đào tạo,

bồi dưỡng nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục là nhiệm vụ hết sức quan trọng để đảm bảo công cuộc đổi mới giáo dục đi đến đích. Do đó, cần đẩy mạnh việc đề xuất và tổ chức thực hiện tốt những chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước và của ngành giáo dục trong việc đào tạo, bồi dưỡng nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục có đủ phẩm chất, năng lực, trình độ giảng dạy, nghiên cứu khoa học và quản lý giáo dục.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Tuyên giáo Trung ương (2013), *Tài liệu học tập Nghị quyết Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam khóa XI*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo - Học viện Quản lý giáo dục (2011), *Kỷ yếu hội thảo khoa học Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục Việt Nam nhìn từ góc độ quản lý*, Nxb Đại học Kinh tế Quốc dân, Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2012), *Hội thảo góp ý Dự thảo Đề án đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa – hiện đại hóa và hội nhập quốc tế*, Báo Giáo dục và Thời đại (ngày 22/6/2012).
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
6. Trần Việt Lưu (2012), “*Phát triển đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục trong giai đoạn hiện nay*”, Tạp chí Tuyên giáo số 8-2012.
7. Trường Đại học Sư phạm - Hà Nội. Trung tâm NCGV (2006), *Hội thảo khoa học Nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng giáo viên đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục*.

ABSTRACT

Resolution 29-NQ/TW Eighth Conference of the Central Executive Board Term XI on comprehensive fundamental innovations in education and training identified one of the key mission, solution for comprehensive, fundamental education innovation of the country is: "Raising awareness about the critical role of education and training quality of teachers and educational administrators".

It is necessary to thoroughly grasp the role of teachers and education managers; concurrently innovate the goals, programs, training methods to teachers and educational management staff scientifically, accordingly, ensure practical results, contributing to the successful implementation of comprehensive fundamental education innovation of the country, making Vietnam to integrate deeper with the region and the world.